

ውሳኔ ኮምሽን ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን (ካልኦይ ክፋል)

አብ ቀዳምይ ክፍል ናይ'ዚ ጽሑፍ'ዚ፣ አብ ሻዕብያ ዳት ኦርግ፣ [Verdict of Border Commission](#) ዕለት 29 ግንቦት 2004 ዝቐረበ፣ ከምዚ ዝሰዕብ ሕቶ ኣበጊሰ ኔረ። አሉ ከኣ ኢትዮጵያ ንውሳኔ ኮምሽን ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣልቦን ዘይሕጋዊ ውሳኔ'ዩ ሰለዘበለት ኢዩ። ኢትዮጵያ ካብ ምንታይ ተበጊሳ'ያ ከምዚ ክትብል በቐዓ? ካብ በለትከ መጨረሻትኩ ኣንታይ ክኸውን ኢዩ? ዘብል ነበረ። አብ ናይ ሎሚ ጽሑፍ ከኣ መቐጻልታ ናይቲ ውሳኔ ውጽኢት ምሕንጻጽ ዶብ ብዝምልከት ዘብል ኣርአስቲ ብኸፊል ጸኒሑ ዝቐርብ ኮይኑ መጀመሪያ ግን ካብቲ ዝሓለፈ ጽሑፍ ሓደ ሓደ ነጥብታት ኣንዳተውከስና ነዚ አብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ሕቶታት ትንታኔ ክወሃብ ኢዩ።

ኢትዮጵያ ውዕል ኣልጀርሶ ክትፈርም ከላ ብጉጉይ መረዳኦታ ከም ዓብላላት ናይቲ ዝተገብረ ሰለስተ ዙር ውግኣት ንነብሳ ብምትዕሽሻው ኢያ ኣትያ። አዚ ጉጉይ ኣተሓሳስባ'ዚ ጉጉይ ትጽብታት ንኢትዮጵያ ኣሕድሩላ ኢዩ። ነቲ ውዕል ክትፍርም ከላ ነዚ ዝሰዕብ ዓንቀጽ " [ክልቲኦም ሰብ ነገር ነቲ ምሕንጻጽን ምምልካትን ብይን ኮምሽን ዶብ ናይ መጨረሻን ቀያድን ምኻ ኑ ኣሚናም ይቐበሉ። ከምኡ'ውን በቲ ብይን መሰረት ናይ መሬትን ሃገርን ልዑላውነት ንሓድሕዶም ይከባበሩ። " ዘብልን ከምኡ'ውን " \[ከምዝፍለጥ ክሳብ ሕጂ ውጺኢት ምሕንጻጽ ዶብን ኣብ መሬት ምምልካትን ስለዘይተፈልጠ፣ ኣብ ግዜ ዶብ ምምልካት ኣብ ባይታ፣ ብድሕሪኡ ከኣ ኣብ ግዜ ምትሕልላፍ መሬት ነቲ ዝግብኦ ኣካል፣ ኸጋጥም ዝኸእል ሽግራት ንውልቀሰባት እንተልዩ ኣብ ግምት ብምእታው ክልቲኦም ወገናት ንሕቡራት ሃገራት ሽግራቶም ኣብ ምፍታሕ ተራ ክጸወት ይሓቱ። " ዘብል ዓንቀጽ ብዕምቆት ዘስተዋዕለትሉ ኣይተመሰልን። አብ ሚያዝያ 2002 ብይን ምስተዋህበ ኣቐዲጣ ነቲ ብይን ክኸበር ዝጠልበት ኢትዮጵያ ኢያ። ምክንያቱ ትጽቢታ ከምዓብላልት ሓደ ሓደ ሓለፋታት ትጽቦ ስለዘነበረት ኢዩ። አቲ ትጽቦዮ ዝነበረት ሓለፋታት ከም ጎንጎ ተዋሂቡዋ ኔሩ ኣነተዘኸውን ኢትዮጵያ ነዚ አብ ላዕሊ ተጠቐሱ ዘሎ ዓንቀጻት ኣብ ተግባር ንምውዕል ብቐዳምነት ንኤርትራ ንምጽላም ምተዋሰኑት ኔራ። ከመይሲ አቲ \\[ናይ መጨረሻን ቀያድን\\]\\(#\\) ኢዩ ዘብል ሓረግ ንዓላማኣ ጽቡቕ ኣጋጣሚ ምኾነላ ኔሩ። ብጉንጎ ዝረኸበቶ ሓላፊታት ኤርትራ ከይትቃወም መጽቀጢ ምተጠቐመትሉ ኔራ።\]\(#\)](#)

ኢትዮጵያ ከም ሰነመጎተ ተቐርቦ " ዝርርብ " ዘብሃል ፈሊጥ ኣሎ። አዚ ብኢትዮጵያ ዝቐርብ ዘሎ ኣበሃህላ ነቲ አብ ላዕሊ ተጠቐሱ ዘሎ ዓንቀጽ ማለት " [ከምዝፍለጥ ክሳብ ሕጂ ውጺኢት ምሕንጻጽ ዶብን ኣብ መሬት ምምልካትን ስለዘይተፈልጠ፣ ኣብ ግዜ ዶብ ምምልካት ኣብ ባይታ፣ ብድሕሪኡ ከኣ ኣብ ግዜ ምትሕልላፍ መሬት ነቲ ዝግብኦ ኣካል፣ ኸጋጥም ዝኸእል ሽግራት ንውልቀሰባት](#)

እንተልዩ አብ ግምት ብምእታው ክልቲአም ወገናት ንሕቡራት ሃገራት ሽግራቶም

አብ ምፍታሕ ተራ ክጸወት ይሓቱ። " ዝብል ብግል-ብጥሽ ሰነመጎተ ኢያ ተቐርቦ ዘላ። ኣዚ ዓንቀጽ'ዚ ዝተግበር ኣብ ግዜ ምምልካት ዶብ ኣብ መሬት ጥራሕ ኢዩ። ቅድሚ ምምልካት ዶብ ኣብ መሬት ክተቐርቦ ምፍታን ወይ ነቲ ዓንቀጽ ዘይምርዳኦ ኢዩ ክኸውን ዝኽእል ወይ ከኣ ኮነ ኣልካ ንምድንጋር ዝግበር ኢዩ።

አዝኦም ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሱ ክልተ ኣገደስቲ ዓንቀጻት ብዝግባኦ ክምርመሩን ክጽንዑን ይግባኦ። ምኽንያቱ ነዚኦም ክልተ ዓንቀጻት ብዝግባኦ ዘይምጽናዕ ኣብ ዘዩድሊ ሓሸውዩን ግዜ ብኸንቱ ምጥፋኡን ኣቢሉም ኣብ ዘይተደላዩ ህውከት ክሰዕብ ስለዘኽእል ኢዩ።

ካብዚ ቀጺሉ መቐጻልታ ናይቲ ውሳኔ ውጽኢት ምሕንጻጽ ዶብ ብዝምልከት ዝብል ትርጉም ናይቲ ኮምሽን ውሳኔ ክቐርብ ኢዩ። ኣብቲ ቀዳማይ ክፋል ናይዚ ጽሑፍ'ዚ ብጌጋ ሚያዝያ 2001 ውሳኔ ተዋሂቡ ዝተባህለ ብሚያዝያ 2002 ክትካእ ምስ ይቕረታ ኣሓትት።

ሽሕ'ኳ ኣብቲ ቀዳማይ ጽሑፍ ዓንቀጽ 1. 1ን ዓንቀጽ 1. 2ን ቀሪቡ ኣንተነበረ መታን ኣቲ ሓደ ምዕራፍ ናይቲ ውሳኔ ብምልኡ ክቐርብ ብማለት ብድጋሚ ቀሪቡ ኣሎ።

ውሳኔ ውጽኢት ምሕንጻጽ ዶብ ብዝምልከት

ምዕራፍ 1 - መእተዊ ኣገባብ

1.1 ኮሚሽን ዶብ ኤርትራ ኢትዮጵያ፣ (ካብዚ ቀጺሉ “ብኮምሽን”) ዝጽዋዕ፣ ብመሰረት ውዕል ስምምዕ 12 ታሕሳስ 2000 ወይ ክኣ “ብስምምዕ ኣብ መንጎ መንግስቲ ሃገረ ኤርትራን መንግስቲ ፊደራላዊት ደሞክራሲያዊት ሕዝባዊት ኢትዮጵያን” ተመስራቲ። ከም ኣማራጺ'ውን “ብታሕሳስ ስምምዕ” ክጽዋዕ ይክእል።

1.2 ዓንቀጽ 4 ስምምዕ ታሕሳስ ከምዚ ዝሰዕብ ይብል፣

- (1) ምስቲ ኩነት ናይ ቅጥዒ ስምምዕ ዝቃደ ከምኡ'ውን ሓፊሻዊ ምቁራጽ ተጸብኦ ስምምዕ፣ ክልቲአም ወገናት፣ ብመትከል፣ ምክባር ዶባት ኣብ ግዜ ነፃነት ዝነበረ ከም ኣበሃህላ ውሳኔ AHG/Res 16(1) ውድብ ሃገራት ኣፍሪቃ ኣብ ካይሮ ብ1964 ተጋቢኡ ብዘጽደቐ መሰረት ብቐጥታ ነቲ መግዛእታዊ ውዕላትን ተግባራዊ ዝኾነ ዓ ለምሰኻዊ ሕግታትን ምርኩስ ብምግባር ይውስን።
- (2) ክልቲአም ወገናት ብዝተሰማምዕሉ መሰረት፣ ሓሙሽተ ዝኣባላታ ዘይሻራዊት ኮምሽን ዶብ ተመስሪታ ነቲ ዶብ ንምሕንጻጽን ኣብ መሬት ምምልካትን (ሽኻል ንምትካል) ብመሰረት መግዛእታዊ ውዕላት (1900፣ 1902፣ 1908) ከምኡ'ውን ኣብ ተግባር ዝውዕል ዓለም ሰኻዊ ሕግታት ምርኩስ ብምግባር ንኸውስን ስልጣን ይህብ። እዚ ኮምሽን ብዝኾነ ይኹን መገዲ፣ ኩነታት ፖለቲካዊን ስነ-ህዝብን ኣብ ግምት ብምእታው (ex equo et bono) ክውስን ኣይክእልን ኢዩ።
- (3) እቲ ኮምሽን ቦትኡ ኣብ ሂግ ይኸውን።

- (4) ካብዚ ስምምዕ ዝተበጽሓሉ እዋን ጀሚሩ ክልቲኦም ወገናት ኣብ ውሽጢ 45 መዓልታት ከክልተ ኮምሽነራት ይመዘዙ። ንጸሓፊ ሕቡራት ሃገራት ድማ ብጽሑፍ የፍልጡ። እቶም ዝምረጹ ኣካላት ድማ ናይ ክልትኤን ሃገራት ዜግነት ዘለዎም ወይ ድማ ተቐማጦ ክልትኤን ሃገራት ዝኾኑ ክመርጹ ኣይፍቀደለንን። እንተድኣ ሓንቲኤን ሃገር ኣብዚ ዝተወሰነ ጊዜ ሓደ ይኹን ክልተ ኮሚሽነራት መሪጹን ዘየቕረበን ዋና ጸሓፊ ሕቡራት ሃገራት ኣብ ክንድኤን ይመርጽ።
- (5) ፕሬዚደንት ናይቲ ኮሚሽን ቦቶም 4 ኮምሽነራት ዝተመርጹ ከም ተወሳኺ መበል 5ይ ኮምሽነር ኮይኑ ብኣኣቶም ይምረጽ። እንተድኣ ኣርባዕቲኦም ኮምሽነራት ኣብ ምምራጽ ፕሬዚደንት ናይቲ ኮሚሽን ዝኸውን ካብታ ዝጀመሩላ ዕለት ኣብ ውሽጢ 30 መዓልቲ ክሰማምዑ ዘይክኢሎም፣ ጸሓፊ ሕቡራት ሃገራት ንክልቲኦም ሰብ ነገር ኣፍሊጡ ባዕሉ ይመዝዝ። እቲ ፕሬዚደንት ናይቲ ኮሚሽን ዝኸውን፣ ዜጋ ወይ ከኣ ተቐማጢ ናይ ክልትኤን ሰብ ነገር ሃገራት ክኸውን ኣይክእልን ኢዩ።
- (6) ካብቲኦም ኮምሽነራት ብሞት ወይ ከኣ ብሕማም ምክንያት ኣብ ጉዕዞ ናይዚ ምጉትዚ ምስዝፍለ፣ ብመሰረት ኣብዚ ላዕሊ ተገሊጹ ዘሎ ኣገባብ መተካኒታ ይምረጽ።
- (7) ናይ ሕቡራት ሃገራት ካርቶግራፊ ከም ዋና ጸሓፊ ናይዚ ኮሚሽን ኮይኑ የገልግል። መሳለጥያታት ይኹን ቴክኒካዊ ክኢላታት ናይ ሕቡራት ሃገራት ካርቶግራፊ ይጥቀም። እቲ ኮሚሽን ኣድላዪ ኮይኑ ምስ ዝረኸቦ ክኢላታት ናይ ካልእ ወገናትውን ክጥቀም ይክእል ኢዩ።
- (8) ኣብ ውሽጢ 45 መዓልታት ድሕሪ እዚ ተግባራዊ ስምምዓትዚ ክልቲኦም ወገናት ይግብኣኒ እዩ ዝብልዎን ከምኡውን ጭብጥታት ንኮምሽን የቕርቡ። ኣስዓብ ድማ ዋና ጸሓፊ ኮምሽን፣ ናይቲ ሓደ ወገን ጭብጥታትን ይግብኣኒዩ ዝበሎ ጉዳያትን ነቲ ሓደ ብዓል ነገር የተሓላልፍ።
- (9) ድሕሪ ምምርማር መርትዖታት፣ ጸሓፊ ኮሚሽን ብዝተዋህቦ ስልጣን መሰረት ነቲ ጉዳይ ኣብ ውሽጢ 45 መዓልታት ርእዩ ምእንቲ ኣብ ውሳኔ ክብጸሕ ኩሉ መጎተታት ነቲ ኮሚሽን የመሓላልፈሉ። ምስዚ ኣተሓሕዙ ድማ እቶም ኣየከራኽሩን እዮም ዝብሎም ጉዳያት ፈልዩ የቕርቦም። ብተወሳኺ እቲ ጽሓፊ ኩሉ መርትዖታት ብክልቲኦም ወገናት ዝቕረበ ነቲ ኮሚሽን የተሓላልፍ።
- (10) ብዛዕባ ክፋል ናይቲ ዶብ ክልቲኦም ሰብ ነገር ኣከራኸርቲ እዮም ኢሎም ዝኣምንሎም ከምኡውን ዝኾነ ክፋል ናይቲ ዶብ ምስቲ ሕግብ 9 ዝሰማማዕ ሓዲኡ ወገን የከራኸር ኢዩ ኢሉ ዝኣመንሉ ሕቶ ዶብ ብጽሑፍ ይኹን ብቻል ብቀጥታ ነቲ ኮሚሽን ከቕርቡ ይክእሉ።
- (11) ኮምሽን ባዕላዊ ዝኾነ ሕግታት ናይ ኣገባብ ኣሰራርሓ ብመሰረት ናይ 1992 ቀዋሚ ቤት ፍርዲ ገላጋሊ ኣማራጺ ሕግታት ዘውጽኦ ዕርቂ ሕቶ ዶባት ይጥቀም። ሰብ ነገር ንከቕርብዎ ዝጥለቡ ጉዳያት ኣብ ክንዲ ብቕደም ተኸተል ኣብ ሓደ ዝተወሰነ እዋን ንክልትኦም ወገናት ይሕተቱ። ውሳኔ ኮምሽን ብድምጺ ብልጫ ይኸውን።
- (12) ኮምሽን ኣብ ውሽጢ 15 መዓልታት ካብ ዝተመስረተሉ ስርሑ ይጀምር። ሕንጻጽ ዶብ እንተተኻኢሉ ኣብ ውሽጢ 6 ወርሒ ንክጠናቕቕ ይጽዕር። እዚ ግን ምስቲ መደብ ናይቲ ኮሚሽን ዝኸይድ ይኸውን። እንተዘይተኻኢሉ ግን እቲ ጊዜ ናይ ምንዋሕ ምርጫ ኣለዎ።
- (13) ድሕሪ ፍርዲ ምሕንጻጽ ዶብ ምስተወድኤ ኮሚሽን ነቲ ውሳኔ ንክልቲኦም ወገናት ከምኡውን ንጸሓፊ ውዳብ ሃገራት ኣፍሪቃን ሕቡራት ሃገራትን ብጽሑፍ

ንክብርና የተላለፈ። ቀጺሉ ድማ ኮምሽን ምምልካት ደብ ኣብ መሬት ከምዝቃላጠፍ ይገብር።

(14) ክልቲኦም ሰብ ነገር ምስ ኮምሽን ደብ ኮነ ምስ መሳርሕቲ ናይ ምትሕብባርን ስርሓት ከምዝቃላጠፍ ምግባርን እንተላይ ኣብ ምስላጥ ስርሓት ኣብቲ ክልቲኦም ዝቆጸጸርዎ ቦታታት ክተሓባበሩ ሓላፍነት ኣለዎም። ከምኡ'ውን ሓደ ሓደ ሓለፋታት ንዲፕሎማሲያዊ ንጥፊታት ብዝምልከት ብመሰረት ውዕል ብዮና ከተግብሩ ይግባእ።

(15) ክልቲኦም ሰብ ነገር ነቲ ምሕንጻጽን ምምልካትን ብይን ኮምሽን ደብ ናይ መጨረሻን ቀያድን ምዃኑ ኣሚናም ይቕበሉ። ከምኡ'ውን ቦቲ ብይን መሰረት ናይ መሬትን ሃገርን ልዑላውነት ንኣድሕዶም ይከባበሩ።

(16) ከምዝፍለጥ ክሳብ ሕጂ ውጺኢት ምሕንጻጽ ደብን ኣብ መሬት ምምልካትን ስለዘይተፈልጠ፣ ኣብ ግዜ ደብ ምምልካት ኣብ ባይታ፣ ብድሕሪኡ ከኣ ኣብ ግዜ ምትሕልላፍ መሬት ነቲ ዝግብኦ ኣካል፣ ኸጋጥም ዝክእል ሽግራት ንውልቀሰባት እንተልዩ ኣብ ግምት ብምእታው ክልቲኦም ወገናት ንሕቡራት ሃገራት ሽግራቶም ኣብ ምፍታሕ ተራ ክጸወት ይሓቱ።

(17) ወጻኢታት ኮምሽን ደብ ብክልቲኦም ሰብ ነገር ይሸፈን። ጸር ወጻኢታት ክልቲኦም ወገናት ንምቅላል ድማ ኮምሽን ደብ ካብ ሕቡራት ሃገራት ናይ ድሕነት ገንዘብ ሓገዝ ይቕበል። እዚ ከኣ ናይ ጸጥታ ቤት ምክሪ ውሳኔ 1177 ብ26 ሰኔ 1998 ዝተሓለፈ መሰረት ብምግባር ኢዩ።

1.3 ብ26 ጥሪ 2001፣ ኣብቲ ዝተወሰነ እዋን ማለት ብመሰረት ናይ ታሕሳስ ስምምዕ ዓ ንቀጽ 4 ሕጡብ 4 ተመልኪቲ ዘሎ፣ ኤርትራ ብጽሑፍ ንጸሓፊ ሕቡራት ሃገራት ብምፍላጥ ንኮምሽኑት ኣቶ ጃን ፓውልሰንን ዳኛ ሲትፊን ሜ. ሽውባል ዝተባህሉ ክትመዝዝ ከላ፣ ኢትዮጵያ ብወገና ድማ ንኮምሽኑት ክቡር ልዑል ቦላ ኣዳስምባ ኣዩቦላን ኣቶ ኣርቲር ዋትስን መዘዘት።

1.4 ብመሰረት ናይ ታሕሳስ ስምምዕ ዓንቀጽ 4 ሕጡብ 7 ከኣ ደክተር ሂሮቭ መተካሚ ሓለቓ ናይ ካርቶግራፊ ክፍሊ ኣብ ሕቡራት ሃገራት ከም ዋና ጸሓፊ ኮምሽን (ካብዚ ቀጺሉ “ጸሓፊ” ዝብሃል) ደብ ኮይኑ ንኹሉ ንጥፊታት ካርቶግራፋዊን ቴክኒካዊን ስርሓት ከሰላስል ተመዘዙ። ተሓጋገዙቲ ከኣ ወይዘሮ ኣልስ ቶውን ወይዘሮ ሄሌን ብራይ እየን። ብዕለት 26 ጥሪ 2001፣ ክልቲኦም ወገናት ይግብኣኒዩ ዝብልዎ ጥርጉንን ጭብጥታትን ብመሰረት ውዕል ታሕሳስ ዓንቀጽ 4 ሕጡብ 8 ነቲ ኮምሽን ኣቕሪቦም።

1.5 ብዓንቀጽ 4 ሕጡብ 5 ስምምዕ ታሕሳስ መሰረት፣ ብክልቲኦም ሰብ ነገር ዝተመዘዙ ኮሚሽኑት ንፕሮፌሰር ኢሊሁ ላወተርፓት ፕሪዚደንት ናይቲ ኮሚሽን ንክኸውን መረጽዎ። ብዕለት የካቲት 20 ድማ ነቲ ሓላፊነት ከምዘተቐበሎ ኣረጋግጹ።

1.6 እቲ ብዕለት 2 መጋቢት 2001 ዝተጸሕፈ ደብዳቤ ድማ ብኢትዮጵያ ንዋና ጸሓፊ ኮምሽን ቀሪቡ። ትሕዝትኡ ከኣ እቲ ብኤርትራ ኣባል ኮምሽን ንክኸውን ዝተመርጸ ኣቶ ፓውልሰን ኢትዮጵያ ከምዘይትቐበሎ ኣፍለጠት። ዋና ጸሓፊ ኮሚሽን ድማ ነቲ ደብዳቤ ነቶም ኮሚሽኑት፣ ንቐዋሚ ተጸዋዒ ጉዳይ ኤርትራን ንዋና ጸሓፊ ሕቡራት ሃገራትን ኣመሓላልፉ።

1.7 ብዕለት 2 መጋቢት 2001፣ ኢትዮጵያ ብወግዓዊ ዘይኮነ ምልክታ፣ ንዓለምለኻዊ ቤት ጽሕፈት ቀዋሚ ቤት ፍርዲ ገላጋሊ ሽማግሌ፣ ንኹቡር ኣቶ ሰዩም መሰፍን፣ ወጻኢ ጉዳይ ሚኒስተር ፈደራላዊት ኢትዮጵያ ከም ወኪል ከምኡ'ውን ክቡር ኣምባሳደር ፍሰሃ ይመር ቀዋሚ ተጸዋዒ ናይ ፈደራላዊት ዲሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ ኣብ ሕቡራት ሃገራት ጄኔቭ ከም ምክትል ወኪል ከምዝመዘዘት ኣፍለጠት።

1.8 ኣብ 14 መጋቢት 2001፣ ኤርትራ ወግዓዊ ብዘይኮነ ሓበሬታ፣ ንዓለም ለኻዊ ቤት ጽሕፈት ቀዋሚ ቤት ፍርዲ ገላጋሊ ብምልእኽ፣ ንክቡር ዓሊ ስዒድ ዓብደላ ወጻኢ ጉዳይ ሚኒስተር ኤርትራ ከም ወኪል ከምኡውን ፕሮፌሰር ሊ ቢሪልሚያር (ያለ ዩኒቨርሲቲ ናይ ሕገ ምሁር) ከም ተሓባብሪ ወኪል ከምዝመዘዘት ኣፍለጠት።

1.9 ዓንቀጽ 4፣ ሕጡብ 9፣ ስምምዕ ታሕሳስ፣ ንዋና ጸሓፊ ኮምሽን እቶም ኣየከራኹሩን እዮም ዝተባህሉ ቦታታት ዶብ ፈልዩ ከምኡውን ቅድመ-ጥበቆ ብይን ተባሂሉ ዝፍለጥ ንክቕርብ ስልጣን ይህብ። በዚ መሰረት ድማ ብዕለት 12 መጋቢት 2001 ዋና ጸሓፊ ነቲ ረቢቡዮ ኣሎኹ ዝበሎ ዘየከራኹሩ ቦታታት ንክልቲኦም ሰብ ነገርን ንኮሚሽንን ኣፍሊጡ። ብዕለት 23 መጋቢት 2001፣ ኢትዮጵያ፣ ነዚ ብዋና ጸሓፊ ዝቐረበ ጉዳይ ዕቃቤታት ከምዘለዎ ኣፍለጠት። ዋና ጸሓፊ ኮምሽን ዘቐረበ ጸብጸብ ግን ናይቲ ብመሰረቱ ኣየከራኹሩን ኢዩ ዝተባህለ ቦታታት ካብቲ ብክልቲኦም ወገናት ዝቐረበሉ ሓቤሬታ ምርኩስ ብምግባር ኮይኑ እዚ ነቲ ምሕንጻጽ ዶብ ብዝኾነ ይኹን መንገዲ ዕ ንቅፋት ክኸውን ኣይምተገበኡን ነሩ። ብመሰረት ዓንቀጽ 4 ሕጡብ 10 ክልቲኦም ወገናት ቀጺሉ ከቕርብ ዝጥለብ እቲ ኣከራኻሪ ኢዩ ዝበሃል ቦታታት ይኸውን። ከምኡውን ብሐደ ወገን ኣከራኻሪ ኢዩ ዝበሃል ቦታ ዋና ጸሓፊ ክቕበል ይክእል ኢዩ።

1.10 እዚ ኮምሽን ብዕለት 25 መጋቢት 2001 ኣብ ሂግ ተራኺቡ ነሩ። ብዕለት 26 መጋቢት 2001 ድማ ዘይወግዓዊ ርክብ ኣብ መንጎ እቲ ኮምሽንን ወከልቲ ክልቲኦም ወገናትን ብዛዕባ ኣገባብ መስርሕ ንምዝታይን ናይ ክልቲኦም ወገናት ኣርኣኦ ብዛዕባ ጉዳያቶም ኣብ ሓደጋ ከይኤተወ ከምኡውን ነቲ በዳሂ ዝኾነ ሕቶ ናይ ኣቶ ፓውልሰን ምላሽ ንምሃብ ተኣክቡ ነሩ። ኣብቲ ኣኼባ ዋና ጸሓፊ ኮምሽንን ተራኺቡ ነሩ ኢዩ። ብተወሳኺ ኣብቲ ኣኼባ ብተደራቢ ምስቲ ዋና ጸሓፊ ናይቲ ኮምሽን ኮይኑ ነቲ ኮምሽን ዝሕገዝ ሕጋዊ ተሓዚ መዝገብ ንክምዘዝ ተሰማምዑ። በዚ መሰረት ድማ ወይዘሮ ቤተ ሽፍማን ምክትል ዋና ጸሓፊ ናይ ቀዋሚ ገላጋሊ ቤት ፍርዲ ከም ተሓዘት መዝገብ ኮይና ክትሰርሕ ከላ ዝተሓጋገዙዎ ከኣ ዋና ኣቶ ዳነ ራትልፍ ክኸውን ከሎ ብተወሳኺ ድማ ኣባላት ናይ ቀዋሚ ገላጋሊ ቤት ፍርዲ ይተሓጋገዙ።

1.11 ካብ ዝተዘተየሎም ጉዳያትን ግዝያዊ ስምምዕ ዝተበጽሖም መስርሓት ሐደ፣ መደብ ስርሓት ኮምሽን ናይቲ መጀመርያ ገጽ (ምሕንጻጽ ዶብ) ይኸውን። በዚ መሰረት ክልቲኦም ወገናት ኣብ ሐደ ግዜ ብጽሑፍ መዘከርታታቶም ንዕለት 30 ሰነ 2001፣ ጸረ-መዘከርታታቶም ድማ ንዕለት 22 መስከረም 2001 የቕርቡ። ብድሕርዚ ክልቲኦም ወገናት መልሲ ክወሃቡ እንተኾይኖም ኣብ ግምት ይኣቱ። ቅድመ ምምክኻር ዘተ ኣብ መንጎ ኮምሽንን ክልቲኦም ሰብ ነገርን ንምግባር ድማ ንዕለት 6 ሕዳር 2001 ተመዲቡ። ግዝያዊ ዘተ ንምክያድ ከኣ ካብ ዕለት 10 ክሳብ 21 ታህሳስ 2001 ኣብ ሂግ ተወሲኑ። ሽሕፃ ብውዕል ስምምዕ ታሕሳስ ዓንቀጽ 4 ሕጡብ 12፣ ምሕንጻጽ ዶብ ኣብ ውሽጢ 6 ወርሒ ክውዳእ ዝጠልብ እንተኾነ፣ ተግባራዊ ክኸውን ከምዘይክእል ግን ብኹምሽንን ክልቲኦም ወገናትን ኣብ ምርድዳእ ተበጺሑ።

1.12 ብ5 ሚያዝያ 2001፣ ፕረዚደንት ኮምሽን ከምዚ ዝስዕብ “መጻንሒ ኣገባብ ሕጊ” ኣውጺኡ።

ብመሰረት ዓንቀጽ 4 ሕጡብ 11 ስምምዕ ታሕሳስ፣ ኣብ መንጎ መንግስቲ ፈደረላዊት ሪፑብሊክ ኢትዮጵያን መንግስቲ ሃገረ ኤርትራን ዝተበጸሑ፣ እቲ ኮምሽን ባዕላዊ ሕጊ ኣገባብ ከውጽእ ይጠልብ።

ሓደ ካብቶም ኮምሽኑራት ብሐደ ኣካል ዝተነጽገ፣ በዚ ኣጋጣሚ ብቕልጡፍ ሕጊ ኣገባብ ጌርካ ነቲ ጉዳይ ስርዓት ምትሓዝ የዲሊ።

በዚ ምክንያትዚ ድማ እዚ ኮምሽን ከምዚ ዝሰዕብ መጻንሒ ኣገባብ ሕጊ ንዝተወሰነ ጉዳይን ከምኡውን ነቲ ዝሰዕብ ምሉእ ኣገባብ ሕጊ ዘይዕንቅፍ ኮይኑ ብተወሰኹ ኣብ መጻኢ ክውሰዱ ዝክእል ሕጊ ኣዳልዩ ኣሎ።

ብድሆ ንኮምሽነራት።

ብድሆ ንሓደ ኮምሽነር ምስዝቐርብ ቦቶም ዝተረፉ ኮምሽነራት ጉዳይ ይውሰን። እንተደኣ ኣብ ውሳኔ ክበጽሑ ዘይክእሉም እቲ ፕረዚደንት ነቲ ጉዳይ ናብ ዋና ጸሓፊ ሕቡራት ሃገራት ናብ ውሳኔ ንክበጽሑ የመሓላልፎ።

እዚ ትእዛዝ ንክልቲኦም ሰብ ነገር ብተሓዘ መዝገብ ከምዝሕበሩ ተገሩ።

1.13 ከምኡውን ኣብ 5 ሚያዝያ 2001፣ ፕረዚደንቲ ኮምሽን ንጸሓፊ ሕቡራት ሃገራት ባዛዕባ ትሕዝቶ ናይቲ ትእዛዝ ብምሕባር እቲ ሓቂ ማለት እቶም ኣርባዕተ ኮምሽነራት ዘይተበድሁ ብዛዕባ ናይ ኣቶ ፓውልሰን ጉዳይ ኣብ ውሳኔ ክበጽሑ ስለዘይክኣሉ በዚ መሰረትዚ ንዋና ጸሓፊ ንውሳኔ ከምዝተላእኸ ጠቓሰ።

1.14 ኣቶ ፓውልሰን ብዕለት 15 ግንቦት ብዝጸሓፎ ደብዳቤ ካብቲ ኮምሽን ብድሌታዊ ስንብታ ከምዝነሰሓበ ኣፍልጡ። ይኹን እምበር ቦቲ ብኢትዮጵያ ዝቐረበሉ ብድሆ ስለዝኣመነሉ ከምዘይኮነ ኣረጋግጹ። ብመሰረት ዓንቀጽ 4 ሕጡብ 6፣ ስምምዕ ታሕሳስ፣ ኤርትራ ኣብ ክንዲ ኣቶ ፓውልሰን ቅያር ብዕለት 12 ሰነ 2001 ፕሮፌሰር ሚካኤል ራይዝማን መዚዛ።

1.15 ብዕለት 20 ሰነ 2001 ድማ እቲ ኮምሽን ኣገባብ ሕጊ (ካብዚ ንንዩው ብ “ሕጊ”) ጥራሕ ዝፍለጥ፣ ብመሰረት ዓንቀጽ 4 ሕጡብ 11 ስምምዕ ታሕሳስ ከምኡውን ብናይ 1992 ቀዋሚ ቤት ፍርዲ ገላጋሊ ኣማራጺ ሕግታት ንክልቲኦም ሰብ ነገር ሃገራት ንምግልጋል ዘውጽኦ ሕጊ ኣጽዲቐ። ዓንቀጽ 16(2) ናይቲ ሕግታት ብዘፍቅዶ መሰረት መደብ ስርሓት ብጽሑፍ ከምቲ ስምምዕ ዝተገበረሉ ኣብቲ ኣኼባ ናይ 25 መጋቢት 2001 ከምዚ ዝሰዕብ ይኸውን። ክልቲኦም ወገናት መዘክርታቶም ክሳብ 30 ሰነ 2001 የቐርቡ። ጸረ-መዘክርታቶም ድማ ክሳብ 22 መስከረም 2001 ከቐርቡ። ከምኡውን ካልእ ኣገዳሲ ኢዩ ዝበሃል ነገር እንተሎ ማለት እቲ ኮምሽን ኣብ ግምት ከእትዎ ዘለዎ ኣብ ውሽጢ ሓደ ወርሒ ድሕሪቲ ናይ ጸረ-መዘክርታቶም ከቐርቡ ኣሎዎም ዝብል ኢዩ።

1.16 በዚ መሰረት ክልቲኦም ወገናት መዘክርታቶም ቦቲ ዝተወሰነሎም ግዜ ንተሓዝቲ መዝገብ ኣረክቦም። ብ16 ሓምለ 2001፣ ፕረዚደንት ናይቲ ኮምሽን ምስ ወከልቲ ክልቲኦም ሰብ ነገር ብዛዕባ ሓደ ሓደ ጉዳያት ኣገደስቲ እዮም ዝብልዎም ንምዝርራብ ተራኺቦም ኔሮም።

1.17 ክልቲኦም ወገናት ጸረ-መዘክርታቶም ብ30 መስከረም 2001 ምስ ዓንቀጽ 16(2) ናይቲ ሕግታት ዝቃዶ ኣቐረቦም። እቲ ኮምሽን ድሕሪ ምስ ክልቲኦም ወገናት ምዝታይ መልስታቶም ክለዋወጡ ኣዚዙ። እዚ ከኣ ብዕለት 29 ጥቅምቲ 2001 ንተሓዘ መዝገብ ተዋሂቡ።

1.18 ብመሰረት ዓንቀጽ 16(4) ናይቲ ሕግታት፣ ብጽሑፍ ዝቐርብ ጥርግናት እንተላይ መልስታቶም ተጻጽዩ። ቅድመ ዘተ ምስ ክልቲኦም ወገናት ብዕለት 6 ሕዳር 2001 ኣብ ቀዋሚ ገላጋሊ ቤት ፍርዲ፣ ኣብ ሂግ፣ ብዛዕባ ደቂቕ ኣገባብ ኣሰራርሓ መዕለቢ ተገቢረሉ። ኣብቲ ኣኼባ፣ ኮምሽን፣ ንክልቲኦም ወገናት ኣብ ዝቐልጠፈ እዋን ኣሎና ዝብልዎ ካርታታት እንተላይ ቅዳሕ ናይቲ ካርታታት ከምኡውን ጭብጥታቶም ከቐርቡ ሓቲቱ። ክልቲኦም ወገናት ከኣ ኣብቲ ዝተወሰነሎም ግዜ ኣቐርቦም።

1.19 ጉዳይ ክልቲአም ሰብ ነገር አብ ሰላም ሕንጻ ዝተባህለ አብ ሂግ ካብ ዕለት 10 ክሳብ 21 ታሕሳስ 2001 ተጋቢኡ። አብቲ ጊዜቲ ብቻል ምጉትን ምልልስን ከምዚ ዝስዕብ ቀሪቡ።

ካብ ኤርትራ፡ ክቡር አቶ ዓሊ ሰይድ ዓብደላ ሚኒስተር ወጻኢ ጉዳይ ኤርትራ ከም ወኪል።
ፕሮፌሰር ሌ በርልሚይር፣ ተሓባባሪ ወኪል።
አቶ ቶማስ ጆንሰን፣ አባል።
ፕሮፌሰር ጄምስ ክራውፎርድ፣ አባል።

ካብ ኢትዮጵያ፡ ክቡር አቶ ስዩም መስፍን ሚኒስተር ወጻኢ ጉዳይ ኢትዮጵያ ከም ወኪል።
አቶ ድኖሻን ፕካርዲ፣ አባል።
አቶ ኢያን ብርውሊ፣ አባል።
አቶ ሮድማን ቡንድይ፣ አባል።
ወይዘሮ ሎረታ ማሊንቶን፣ አባል።
አቶ ድይላን ኮርስ፣ አባል።

1.20 አብቲ ጊዜቲ ዝተካየደ ምጉት ከምዚ ዝስዕብ ትሕዝቶ ብክልቲአም ወገናት ቀሪቡ።

አብ ክንዲ ኤርትራ፡

መዘክር፡

ብምክንያት አብዚ መዘክር ቀሪቡ ዘሎ፣ ኤርትራ ዘለዋ ዕቃቤታትን ተወሳኺ መልሲ ንምቕራብን ከምኡውን ንምዕባዩ አብ ቀጻሊ ዝቐርብ ጽሑፋት ይኹን ብቻል አብ ዝግበር ምጉት ብኣክብሮት ተቐርብ። እቲ አብ መንጎ ክልቲኡ ሃገራት ዘሎ ዶብ ድማ ከምቲ ናይዚ መዘክር አብ ስእሊ 2.1 አብ ላዕሊ ተገሊጹ ዘሎ ከምኡውን ካርታ 1 ናይ ኤርትራ ኣትላስ ኢዩ።

ጸረ-መዘክር፡

ብምክንያት አብዚ ጸረ-መዘክር ቀሪቡ ዘሎ፣ ኤርትራ ዘለዋ ዕቃቤታትን ተወሳኺ መልሲ ንምቕራብን ከምኡውን ንምዕባዩ አብ ቀጻሊ ዝቐርብ ጽሑፋት ይኹን ብቻል አብ ዝግበር ምጉት ብኣክብሮት ተቐርብ። እቲ አብ መንጎ ክልቲኡ ሃገራት ዘሎ ዶብ ድማ ከምቲ ናይዚ ጸረ-መዘክር አብ ስእሊ 2.01 አብ ላዕሊ ተገሊጹ ዘሎ ከምኡውን ካርታ 1 ናይ ኤርትራ ኣትላስ ኢዩ።

ግብረ-መልሲ፡

ብምክንያት አብዚ ግብረ-መልሲ ቀሪቡ ዘሎ፣ ኤርትራ ዘለዋ ዕቃቤታትን ተወሳኺ መልሲ ንምቕራብን ከምኡውን ንምዕባዩ አብ ቀጻሊ ዝቐርብ ጽሑፋት ይኹን ብቻል አብ ዝግበር ምጉት ብኣክብሮት ተቐርብ። እቲ አብ መንጎ ክልቲኡ ሃገራት ዘሎ ዶብ ድማ ከምቲ ኣብ ስእሊ 2.01 አብ ላዕሊ ተገልጹ ዘሎን ከምኡውን ካርታ 1 ናይ ኤርትራ ኣትላስ ኢዩ።

አብ ክንዲ ኢትዮጵያ፡

መዘክር፡

ብመሰረት ሓቅታትን ሕጋዊ ስነ ሞኅትን ኣብዚ መዘክር'ዚ ቀሪቡ ዘሎ ከምኡውን 9 ንቀጽ 4 ኣብቲ ናይ 12 ታሕሳስ 2000 ስምምዕ ተዋሂቡ ዘሎ ኣገዳሲ ሕጡብ 2 - ከምዚ ዝስዕብ ኢዩ።

ክልቲኦም ወገናት ዝተሰማምዕሉ፣ ዘይሻራዊት ኮሚሽን ዶብ ብሓሙሽተ ዝኣባባታ ዝቐመጠ፣ ብዝተዋህባ ስልጣን መሰረት ድማ ዶብ ምሕንጻጽን ኣብ መሬት ምምልካትን ብመግዛእታዊ ውዕል መሰረትን ምስቲ መግዛእታዊ ውዕላት (1900፣ 1902፣ 1908) ዝሰማማዕ ብምርኣይን ከምኡውን ተግባራዊ ዝኾነ ዓለም ለኻዊ ሕጊ ምርኩስ ብምግባርን ይኸውን።

ኣብ ሕጡብ 10 ከኣ -

ኣብ ሓደ ሓደ ቦታታት እቲ ዶብ፣ ዘሰሓሕብ ጉዳይ ተባሂሉ ዝእመነሉ፣ ከምኡውን ዝኾነ ክፋል'ቲ ዶብ ብመሰረት ሕጡብ 9 ብሓዲኡ ወገን የሰሓሕብ'ዩ ተባሂሉ ዝእመነሉ እንተኾይኑ ክልቲኦም ወገናት ብጽሑፍ ይኹን ብቻል ቀጥታ ነቲ ኮምሽን ከቕርቡ ይኸእሉ ይበል።

ፈደራላዊት ዲሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ ሽሕ'ኳ ተወሳኺ ሓቤሬታ ናይ ምሃብ መሰላ ዝተሓለወ ምዃኑ ኣብ ቦትኡ እንተሎ፣ እቲ ኮምሽን ብኣክብሮት ኣብ ግምት ከእትዎን ክውስንን ነዚ ዝስዕብ ተቐርብ።

- እቲ መስመር ናይ'ቲ ዶብ ብመሰረት ውዕል 1900 ትሕዝትኡ ኣብ ምዕራፍ 4 ሕጡብ 4.7 ከምዚ ኣብ ላዕሊ ተገሊጹ ዘሎ ኢዩ።
- እቲ መስመር ናይ'ቲ ዶብ ብመሰረት ውዕል 1902 ትሕዝትኡ ኣብ ምዕራፍ 4 ሕጡብ 4.8 ከምዚ ኣብ ላዕሊ ተገሊጹ ዘሎ ኢዩ።
- እቲ ዶብ ብውዕል 1908 መሰረት ክሕንጻጽን ኣብ መሬት ክምልከትን። እዚ ኸኣ ብመሰረት ኣገባብ ስራሕ ኣብ ምዕራፍ 3 ሕጡብ 3.216 ክሳብ 3.223 ከምኡውን ምዕራፍ 4 ሕጡብ 4.9 ተመልክቲ ዘሎ ኢዩ።

ኣብ ጸረ-መዘክር ዝቐረበ ከኣ፡

ብመሰረት ሓቅታትን ሕጋዊ ስነ ሞኅትን ኣብቲ ብኢትዮጵያ ዝቐረበ መዘክርን ከምኡውን ጸረ-መዘክርን ብተወሳኺ

ነቲ ብኤርትራ ዝቐረበ መዘክር ብምንጻግ

ፈደራላዊት ዲሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ ኣብ መጻኢ ንምምሕያሹ ይኹን ንምዕባዩ መሰላ ዝተሓለወላ ምዃኑ ብምእማን ነዚ ጸረ-መዘክር ብኣክብሮት ተቐርብ።

- እቲ ዶብ ብመሰረት ውዕል 1900 ከም እተዋህበ እቲ መስመር ከምዚ ኣብ ምዕራፍ 2 ናይዚ ጸረ-መዘክር ተገሊጹ ዘሎ ኢዩ።
- እቲ ዶብ ብመሰረት ውዕል 1902 ከምዝተዋህበ እቲ መስመር ከምዚ ኣብ ምዕራፍ 3 ናይዚ ጸረ-መዘክር ተገሊጹ ዘሎ ኢዩ።
- እቲ ዶብ ብመሰረት ውዕል 1908 ተዋሂቡ ዘሎን ንስነ-ኣገባብ ኣብ ግምት ብምእታው ከምዚ ኣብ ምዕራፍ 4 ናይዚ ጸረ-መዘክር ተገሊጹ ዘሎ ኢዩ።

ኣብ ግብረ-መልሲ ከኣ፡

ብመሰረት እዚ ዝካየድ ዘሎን ከምኡ'ውን ኤርትራ ዘቕረበቶ ብምቕዋም ኢትዮጵያ ተረጋግጾ ነገር እንተሎ እቲ አቕረባቶ ዘላ ጸረ-መዘክር ናይ መጨረሻ ይኸውን።

አብቲ ብቻል ዝተዋሀበ ከአ ክልቲኦም ወገናት ከምዚ ዝስዕብ አቕርቦም።

አብ ክንዲ ኤርትራ፡

ብዕለት 20 ታሕሳስ 2001 ዝቕረበ፣

እዚ ብአክብሮት አቕራብናዮ ዘሎና ጉዳይ እቲ አብ መንጎ ክልቲኦ ወገን ዘሎ ዶብ ከምዚ አብ ካርታ ቁ. 1 ብኤርትራ ዝቕረበ መዘክር አትላስ ክኸውን ከሎ እቲ መጠን ከአ ብምሉእ ተገሊጹ ዘሎ 1፡50000 ካርታ ኤርትራ ንዋና ጸሓፊ ኮምሽን ተዋሂቡ ዘሎ ኢዩ።

አብ ክንዲ ኢትዮጵያ።

ብዕለት 21 ታሕሳስ 2001 ከምዚ ዝስዕብ ቀረቡ።

ፈደራላዊት ሪፑብሊክ ኢትዮጵያ ብአክብሮት ነዚ ኮምሽን ትሓቶ ንክርአየላን ንክውሰነላን፣ ብቕዳምነት እቲ ዶብ ብመሰረት ውዕል 1900 ተመልክቲ ዘሎ፣ እቲ መስመር ከምዚ አብ ምዕራፍ 2 ናይቲ ጸረ-መዘክር ተገሊጹ ዘሎ ኢዩ። እቲ ካልኣይ ነጥቢ ከአ እቲ ዶብ ብመሰረት ውዕል 1902 ተመልክቲ ዘሎ እቲ መስመር አብ ምዕራፍ 3 ናይቲ ጸረ-መዘክር ተገሊጹ ዘሎ ኢዩ። አብ መጨረሻ ከአ እቲ ዶብ ብመሰረት ውዕል 1908 ተመልክቲ ዘሎ ብመሰረት ናይ መስርሕን ከምኡ'ውን አብ ግምት ክአቲ ዘለዎ ከምቲ ብቻል ዘቕረብናዮ መግለጺ ይኸውን።

ተስፋጫካኤል ዮሃንስ
ኦስሎ ኖርወይ።

ርአይቶኹም በዚ ዝስዕብ ኣድራሻ ልኡኹለይ
teckle3@hotmail.com